

แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
Guideline for organizing activities to develop ethical behavior for learners
in the 21st century

กมล โพธิเย็น (Kamol Phoyen)*

บทคัดย่อ

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่มีการแสดงออกอย่างดีงาม ถูกต้องเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของผู้คนในสังคมส่วนรวมนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยจรรโลงและผดุงสังคมให้อยู่ได้อย่างสงบสุขและเกิดความ เป็นระเบียบเรียบร้อย ดีงาม ปัจจุบันมักจะเกิดพฤติกรรมในสังคมที่เป็นปัญหาเชิงจริยธรรมอยู่เสมอทั้งนี้เป็น ผลมาจากการประพฤติปฏิบัติของผู้คนในสังคมบางส่วนที่ไม่ทำตามกฎเกณฑ์ กติกา ตลอดจนระเบียบแบบ แผนที่ดีงามของสังคมที่ได้กำหนดไว้ อันก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อผู้ที่กระทำเองและต่อส่วนรวมและ ก่อให้เกิดความวุ่นวาย ความไม่สงบสุขในสังคม ดังนั้นการปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ถูกต้องดีงาม เหมาะสมสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ในสถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญและหาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อสร้างเสริมให้เป็นลักษณะนิสัย ให้แก่เด็กและเยาวชนเพื่อให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ กติกา และระเบียบแบบแผนอันดีงาม ของสังคมให้เป็นนิสัยประจำตน แนวทางการปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้นจะเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎี พัฒนาการทางจริยธรรมของนักจิตวิทยาที่สำคัญ 2 คนด้วยกัน ได้แก่ พ็อแอร์เจต์ ซึ่งเน้นการยึดถือกฎเกณฑ์โดย การกำหนดขึ้นจากพ่อแม่ ครูอาจารย์สำหรับเด็กในวัย 5 -8 ปี และจะเน้นการให้รางวัลและการลงโทษเป็น สำคัญ ส่วนเด็กตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไปการกำหนดกฎเกณฑ์ กติกาจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือในการสร้างข้อตกลง ร่วมกันของกลุ่มนั้น ๆ ในขณะที่ โคลเบอร์ก จะเน้นการได้รับรางวัลและการลงโทษในการกระทำพฤติกรรมที่ดี งามเหมาะสมในวัยเด็กเล็ก การทำตามกฎกติกาเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มในช่วงวัยรุ่น และการใช้ วิจารณญาณในการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ถูกต้องดีงามด้วยการใช้ปัญญาไตร่ตรองสำหรับผู้ที่มี อายุ 20 ปีขึ้นไป แนวคิดจากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของนักจิตวิทยาเหล่านี้จะใช้เป็นแนวทางในการ ปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนเพื่อให้เห็นการกระทำที่ถูกต้องดีงาม เหมาะสม สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมส่วนรวมให้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : แนวทางการจัดกิจกรรม, พฤติกรรมเชิงจริยธรรม, ทฤษฎีพัฒนาการเชิงจริยธรรม

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ABSTRACT

Ethical behavior that is well - expressed correct, appropriate and acceptable to the people in the society as a whole is very important to help maintain and uphold the society in order to live in peace and order. Nowadays, behavior in society is always ethical problem as a result of behavior, the conduct of people in the society non – compliance part rules, as well as the good social order that have been established that cause damage to both those who do it themselves and to the society as a whole, cause chaos, unrest in society. Therefore, cultivating ethical behaviors that are right, good, and appropriate to the expectations of society is important that concerned parties, namely parent, guardians, teachers in educational institutions should give importance and fine appropriate approaches to foster them. It is a characteristic for children and youth to act according to rules. The rules and regulations of the good society to become their habits. The approach to cultivation ethical behavior is based on the ethical developmental theory of two important psychologists. Piaget, which emphasizes on parental rule, teachers for children over 9 years of age; rules are set. The rules are based on participation in the creation of a collective agreement. While Kohlberg focuses on reward and punishment for doing good behavior appropriate in a young age. Following the rules to gain group acceptance during adolescence and the use of discretion in decision – making to demonstrate ethical behavior with the use of reflective intelligence of those aged 20 years and over. Concepts from these psychologists’ theories of ethical development will be used as a guideline for cultivation ethical behavior: Children and youth to show good deeds appropriate in accordance with the expectations of the society as a whole.

Keywords: Guideline for organizing activities, ethical behavior, ethical developmental theory

บทนำ

ทุกวันนี้ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของสังคมไทยก็คงจะเป็นเรื่องความไม่เข้าใจกันหรือไม่ลงรอยกันระหว่างความคิดและการกระทำของคนสองวัยกล่าวคือ คนในช่วงวัยรุ่นตั้งแต่ 12 จนถึง 20 ปีซึ่งเป็นคนที่กำลังอยู่ในวัยเรียนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับปริญญาตรีกับคนที่อยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปซึ่งจะมีบทบาทเป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูผู้สอนในสถานศึกษา นับว่าคนในสองวัยนี้จะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในด้านต่างๆ อยู่ตลอดเวลา แต่ด้วยความไม่เข้าใจกัน หรือการมีมุมมองที่แตกต่างกันในเรื่องต่างๆ จึงก่อให้เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างวัยหรือความไม่เข้าใจกันจนบางครั้งก็นำไปสู่ความขัดแย้งในระดับรุนแรง โดยที่ฝ่ายผู้ใหญ่ก็จะมองว่าเด็กวัยรุ่นดื้อรั้น มีพฤติกรรมต่อต้าน ไม่เชื่อฟัง จนถึงขั้นมองว่า เป็นคนก้าวร้าวและมีการแสดงออกอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม ในขณะที่วัยรุ่นเองก็มองว่าผู้ใหญ่เป็นคนที่มีความคิด

คร่ำครี ล้าสมัย ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม ใจแคบ ไม่ยอมปรับเปลี่ยนความคิดของตนให้เปิดกว้าง ดังนั้นสัมพันธภาพระหว่างคนสองวัยนี้จึงก่อให้เกิดปัญหาอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากการมีทัศนคติและความเข้าใจที่ไม่สอดคล้องกัน จนส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นเท่าที่ควร และหากไม่มีการปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขประเด็นปัญหาเหล่านี้ให้หมดไปก็อาจจะไม่เป็นผลดีต่อการดำเนินชีวิตประจำวันตลอดจนความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่กับลูก และระหว่างครูอาจารย์กับลูกศิษย์ อันอาจจะส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจระหว่างกันต่อไปได้ในที่สุด

อย่างไรก็ดีสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของปัญหาที่เกิดขึ้นดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นก็คงจะเกิดจากพฤติกรรมจริยธรรมของวัยรุ่นที่อาจจะมีแสดงออกยังไม่เหมาะสมสอดคล้องกับความคิดของตนโดยเฉพาะยิ่งในบริบทของสังคมไทยที่นับถือระบบอาวุโส ให้ความเคารพผู้ใหญ่ และผู้เยาว์กว่าก็จะต้องมีความอ่อนน้อม มีสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโสกว่า และจะต้องมีการแสดงออกทางกิริยาวาจาต่อผู้อาวุโสอย่างเหมาะสมสอดคล้องตามเอกลักษณ์ของสังคมไทยเพื่อจะได้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันเพื่อจะได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องร่วมกันให้เป็นไปอย่างราบรื่นให้มากที่สุด ดังนั้นผู้เขียนในฐานะผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนซึ่งเป็นคนในกลุ่มวัยรุ่นจึงขอกกล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถประสานสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างคนสองวัยนี้ให้เป็นไปอย่างราบรื่นและเหมาะสม อันจะส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่จะต้องเกี่ยวข้องกันรวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด จึงขอกกล่าวถึงประเด็นต่างๆ ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของจริยธรรม

แนวคิดเรื่องจริยธรรมนับว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นตัวกำหนดความคิด ทัศนคติและพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นจึงขอกกล่าวถึงความหมายของจริยธรรมตามที่นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมหมายถึงสิ่งที่พึงประพฤติ จะต้องประพฤติในส่วนศีลธรรมนั้น หมายถึง สิ่งที่กำลังประพฤติอยู่หรือประพฤติแล้ว จริยธรรมหรือ Ethics อยู่ในรูปของปรัชญา คือ สิ่งที่ต้องคิด ต้องนึกถึง ส่วนเรื่องศีลธรรม (Morality) นี้ต้องทำอยู่จริงๆ เพราะเป็นปัญหาเฉพาะหน้า เป็นเรื่องของพฤติกรรมกาณ์ดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543) ได้ให้ความหมายของคำว่า จริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมหมายถึงการที่บุคคลรู้แล้วว่าอะไรดี อะไรเหมาะสมและสำคัญนั้นไม่เพียงพอที่จะทำให้เขามีพฤติกรรมตามนั้นได้ เช่น คนที่ทำผิดกฎหมาย เช่นการที่คนไปลักขโมย หรือทำร้ายผู้อื่นนั้น เขามีได้ทำไปเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์แต่เขาทำผิดทั้ง ๆ ที่รู้ว่า เป็นความผิด จะเห็นได้จากการที่เขาต้องปกปิดและหลบซ่อนเพราะกลัวจะถูกจับไปลงโทษ ฉะนั้นการปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมให้แก่เยาวชนจึงไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการทำความดี ละเว้นความชั่วได้อย่างจริงจัง ดังนั้นจริยธรรมจึงเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติที่ดีถูกต้องโดยมีคุณธรรมที่ได้สะสมอยู่ในใจเป็นหลักฐาน

ฐิติมา จำปารัตน์ (2533) ได้ให้คำจำกัดความของจริยธรรมไว้ว่า เป็นการยอมรับว่าสิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว สิ่งใดไม่สำคัญนั่นเองซึ่งอาจจะต้องการปลูกฝังกันตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ บุคคลอาจเห็นผิดเป็นชอบหรือที่เรียกว่า เห็นกงจักรเป็นดอกบัวหรือตรงกันข้ามก็ได้ย่อมขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ในอดีตหรือปัจจุบันของเขา นอกจากนั้นการที่บุคคลจะมองเห็นว่าสิ่งใดสำคัญมากหรือน้อยก็อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสถานการณ์และยุคสมัยด้วย

วีระ บำรุงรักษา (2533) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นแบบแผนความประพฤติซึ่งตั้งอยู่บนหลักของคุณธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีเป็นกฎเกณฑ์ และมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติในสังคมซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีจริยธรรมของตนเองโดยอาศัยเกณฑ์จากสังคมเป็นเครื่องตัดสินว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิด จริยธรรมไม่ได้หมายถึงแค่เพียงการกระทำหรือสิ่งที่สังคมเห็นว่าดีหรือถูกต้องเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิ่งที่ทุกคนเลือกกระทำในการตัดสินความขัดแย้งทางพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นอุดมคติ

จากการประมวลความหมายของคำว่า จริยธรรม ที่นักวิชาการได้ให้คำจำกัดความไว้ข้างต้นนั้น ผู้เขียนขอสรุปความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมเป็นแนวทางของการประพฤติปฏิบัติที่พึงงาม ถูกต้องซึ่งเกิดจากพื้นฐานของคุณธรรมที่ได้สั่งสมไว้ในจิตใจของแต่ละคน เป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของความประพฤติในสังคมที่บุคคลได้พัฒนาขึ้นซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์และยุคสมัย นอกจากนี้ จริยธรรมยังเป็นสิ่งที่บุคคลพึงประพฤติ และต้องปฏิบัติ ต้องคิดและต้องนึกถึง เนื่องจากตัดสินได้ว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดีและมีความสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. องค์ประกอบของจริยธรรม

จริยธรรมเกิดขึ้นได้เนื่องจากบุคคลได้มีการใช้มโนธรรมของตนประเมินคุณค่าของสิ่งใดๆ เพื่อหาเหตุผลในการแยกแยะถึงความถูก - ผิด ความควร - ไม่ควร แล้วตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาภายนอก เพื่อบ่งบอกว่าเป็นพฤติกรรมที่พึงงามของหมู่คณะนั้นซึ่งองค์ประกอบทั้งภายในและภายนอกจะเป็นส่วนเกื้อหนุนให้เกิดจริยธรรมขึ้นในตัวบุคคล ได้มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของจริยธรรมไว้ดังนี้

พระธรรมปิฎก (2539 : 15 - 21) กล่าวว่า มนุษย์เรานั้นเมื่อได้รับรู้ประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งทีผ่านเข้ามาในชีวิตแล้วก็จะก่อให้เกิดความรู้สึกซึ่งเรียกว่า เวทนา นั่นคือ สามารถจะเกิดทั้งความสุขและความทุกข์ได้โดยที่บุคคลจะมีปฏิกิริยาที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ หากเป็นบุคคลที่มีปัญญาก็จะมีความรู้สึกที่สงบนิ่งไม่สั่นไหวไปกับสิ่งที่เข้ามาสัมผัส ในขณะที่ผู้ที่มิมีวิชาก็จะรู้สึกยินดี ยินร้ายกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่เข้ามาสัมผัสซึ่งเรียกว่า ตัณหา โดยที่ตัณหาจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลอันก่อให้เกิดโทษที่จะเป็นอันตรายต่อร่างกายและจิตใจ ดังนั้นมนุษย์จึงจะต้องกำหนดดูให้ได้ว่า อะไรคือคุณค่าที่แท้จริงของชีวิตของตนแล้วจึงทำตามคุณค่าที่แท้จริงนั้นโดยการใช้ปัญญาหรือความรู้ เป็นตัวกำหนดถึงการแสดงพฤติกรรมของตนออกมา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535) ได้กำหนดองค์ประกอบของจริยธรรมของคนไว้ว่าบุคคลจะต้องมีองค์ประกอบทางจริยธรรมสามประการด้วยกันดังนี้

1. องค์ประกอบด้านปัญญา (moral reasoning) คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินแยกแยะความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยการคิด

2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ (moral attitude and belief) คือ ความพึงพอใจ ความศรัทธาเลื่อมใส ความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (moral conduct) คือ การกระทำหรือการแสดงออกของบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเชื่อว่าเกิดจากอิทธิพลขององค์ประกอบข้างต้นทั้ง 2 ด้าน

ดังนั้นการที่บุคคลจะแสดงออกถึงการกระทำในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งนั้นจะต้องมาจากการที่คนคนนั้นได้ใช้ความคิดตัดสินใจ หรือแยกแยะถึงความถูกต้องเหมาะสมของเรื่องที่กำลังจะกระทำ และในขณะเดียวกันคนคนนั้นก็จะต้องรู้สึกได้ว่า ตนเองนั้นเกิดความพึงพอใจ เกิดความเชื่อถือว่า การที่ตนจะได้ประพฤติปฏิบัติตนตามความคิดนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมและก่อให้เกิดผลดีต่อตนแล้วจึงเลือกที่จะแสดงออกถึงการกระทำ หรือการประพฤติปฏิบัติออกมาในสถานการณ์นั้นๆ ตามที่ตนคิด และรู้สึกพึงพอใจและเต็มใจ

จึงเห็นได้ว่าการที่เราจะสร้างเสริมพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคลให้แสดงออกอย่างเหมาะสมถูกต้อง ดีงามและเป็นไปตามกฎเกณฑ์ทางสังคมได้นั้นจำเป็นต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจถึงหลักการ กฎเกณฑ์แห่งความถูกต้องเหมาะสมในสิ่งต่างๆ ผ่านกระบวนการคิดของบุคคลถึงสิ่งที่เหมาะสมควรค่าแก่การกระทำว่าเป็นอย่างไร จากนั้นจึงทำให้บุคคลเกิดทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้นว่า หากได้ประพฤติปฏิบัติตามหรือกระทำตามแล้วนั้นจะส่งผลดีต่อตนอย่างไรบ้าง และจะส่งผลดีต่อส่วนรวมอย่างไรบ้างเพื่อเป็นการสร้างความเชื่อ และค่านิยมที่ดีงามให้เกิดขึ้นในการรับรู้ของบุคคลนั้นให้เกิดขึ้นเสียก่อน จากนั้นจึงจะส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำที่ออกมาตามความคิดและความเชื่อที่ได้เกิดขึ้นเหล่านั้นจึงจะถือว่าเป็นการเสริมสร้างพฤติกรรมจริยธรรมให้แก่บุคคลได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมและยั่งยืนตลอดไป

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

นักจิตวิทยาคนสำคัญที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของบุคคลจนได้พัฒนาขึ้นเป็นทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมนั้น นับเป็นพื้นฐานทางแนวคิดที่สำคัญในการนำมาเสริมสร้างและพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลให้เกิดขึ้นและเป็นไปอย่างถูกต้อง ดีงามและเหมาะสม ในที่นี้ผู้เขียนจะขอเสนอทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของนักจิตวิทยา 2 ทฤษฎีด้วยกัน ดังนี้

3.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Jean Piaget

Jean Piaget เป็นนักจิตวิทยาที่ได้พัฒนาทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมขึ้นชื่อว่า “The Moral Judgment of the Child” โดยพ็อลร์เจตได้สังเกตการเล่นของเด็กในวัยต่างๆ และใช้คำถามในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎีของเขา พ็อลร์เจต พบว่า เด็กเล็กซึ่งมีอายุอยู่ระหว่าง 5 - 8 ปี จะยึดถือกฎเกณฑ์ กติกาในการเล่นอย่างเคร่งครัด แต่ในขณะที่เด็กที่มีอายุมากขึ้นจะพยายามเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ กติกาในการเล่นโดยจะมีการตกลงกันตามสถานการณ์ ในขณะเดียวกันพ็อลร์เจตยังพบว่า เด็กเล็กที่มีอายุระหว่าง 5 - 8 ปีนั้นจะตัดสินการกระทำว่าสิ่งใดถูกหรือผิดโดยไม่คำนึงถึงความต้องการ แรงจูงใจหรือเจตนาของผู้กระทำแต่อย่างใด แต่เด็กในวัยนี้จะตัดสินตามความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น หากเขาทำของเสียหายมากก็ถือว่ามีความผิดมาก สมควรได้รับโทษมากกว่าคนที่ทำความเสียหายน้อยกว่า

ขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม

Jean Piaget ได้แบ่งขั้นของพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 2 ขั้นย่อยด้วยกัน ดังนี้ (Jean Piaget;1960)

1. Heteronomous

พ็อร์เจต์กล่าวว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ผู้กระทำจะรับกฎเกณฑ์ ตลอดจนมาตรฐานทางจริยธรรมจากผู้ที่มีอำนาจเหนือตน โดยจะถือว่า กฎเกณฑ์เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องปฏิบัติตามและจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ โดยเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 - 8 ปีจะอยู่ในขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นนี้ พบว่า เด็กจะมีแนวคิดในเรื่องจริยธรรม ดังนี้

- พฤติกรรมใดก็ตามจะถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือเป็นสิ่งที่ดีงามก็ต่อเมื่อผู้แสดงพฤติกรรมได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้

- กฎเกณฑ์ต่างๆที่กำหนดขึ้นจะมีไว้สำหรับการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและไม่สามารถจะแก้ไขได้

- ทุกคนมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หากใครก็ตามที่ประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์จะถือว่าเป็นคนดี และหากใครก็ตามที่ไม่ยอมประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์จะถือว่าเป็นคนคนนั้นเป็นคนไม่ดี

- การประณินหรือตัดสินว่า ใครทำถูก หรือทำผิด จะไม่คำนึงถึงความต้องการ แรงจูงใจ หรือ เจตนาของผู้กระทำแต่อย่างใด แต่จะตัดสินหรือประณินความถูกต้องของพฤติกรรมหรือการกระทำจากผลลัพธ์ของความเสียหายที่เกิดขึ้นเท่านั้น

2. Autonomus

พ็อร์เจต์กล่าวว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ผู้กระทำเชื่อว่า กฎเกณฑ์ คือข้อตกลงระหว่างบุคคลที่สามารถจะแก้ไข เปลี่ยนแปลงได้ ความร่วมมือและการนับถือซึ่งกันและกันจะถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุด และจะคำนึงถึงแรงจูงใจของผู้กระทำเป็นสิ่งสำคัญด้วย โดยเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 9 ขวบขึ้นไปนั้น จะมีความเชื่อว่า

- กฎเกณฑ์ กติกานั้นจะเป็นข้อตกลงระหว่างบุคคล และกฎเกณฑ์ หรือกติกาสามารถจะแก้ไข เปลี่ยนแปลงได้ หากบุคคลที่ใช้กฎเกณฑ์หรือกติกานั้นๆ ตกลงร่วมกันว่าจะเปลี่ยนแปลง

- กฎเกณฑ์ กติกาที่กำหนดขึ้นนั้นจะมีความหมายก็ต่อเมื่อบุคคลที่จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกาตกลงกันนั้นยอมรับในกฎเกณฑ์ กติกาเหล่านั้นเสียก่อน

- ความร่วมมือกันและการนับถือซึ่งกันและกันนับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของการพัฒนาจริยธรรม

- การประณิน ตัดสินว่าใครทำถูกหรือทำผิดนั้น จะคำนึงถึงความต้องการ แรงจูงใจ หรือเจตนาของผู้กระทำเป็นสำคัญ

ดังนั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 - 8 ปีจึงขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์และกติกากำหนดขึ้นจากผู้ใหญ่ ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครองและครูเพื่อให้เด็กในวัยนี้ได้ยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ในขณะที่เด็กที่มีอายุตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไปจะเกิดการเรียนรู้ในการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในระหว่างกลุ่มโดยจะมีการช่วยกันกำหนด ปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ต่างๆ ให้มีความสอดคล้องเหมาะสมตามความต้องการและความพึงพอใจของกลุ่มตามเจตนาของตน

3.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg

Lawrence Kohlberg ได้พัฒนาทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมขึ้นโดยการต่อยอดแนวคิดมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของพียร์เจต์ แต่โคลเบอร์กได้มีการปรับปรุงวิธีการวิจัย การวิเคราะห์ผลรวมและได้มีการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้านวัฒนธรรม โคลเบอร์กได้สร้างสถานการณ์สมมติซึ่งเป็นปัญหาทางจริยธรรมขึ้นมาแล้วเสนอให้กลุ่มตัวอย่างได้ตัดสินใจว่า การกระทำในสถานการณ์สมมตินั้นเป็นเรื่องที่ถูกหรือผิด เป็นเรื่องที่สมควรกระทำหรือไม่สมควรกระทำโดยที่กลุ่มตัวอย่างจะต้องให้เหตุผลประกอบในการตัดสินใจในการคิดของตนด้วยว่า เพราะเหตุใดจึงได้มีความคิดเช่นนั้น

Kohlberg ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ (Level) โดยในแต่ละระดับ (Level) จะมี 2 ขั้น (Stages) เมื่อได้รวมทั้ง 3 ระดับแล้วจึงมีทั้งหมด 6 ขั้นดังต่อไปนี้ (Kohlberg, L.; 1976)

ระดับที่ 1 Pre – Conventional level (ระดับก่อนเกณฑ์สังคม)

พัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้ เด็กจะมีอายุระหว่าง 5-8 ปี โดยที่เด็กจะเป็นผู้รับกฎเกณฑ์และข้อกำหนดในการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีจากผู้มีอำนาจเหนือตน ได้แก่ พ่อแม่ ครูและเด็กที่โตกว่าและเด็กมักจะคิดถึงผลของการกระทำที่ตามมา นั่นคือ การได้รางวัลและการถูกลงโทษ โดยที่เมื่อใดก็ตามที่เด็กได้แสดงพฤติกรรมที่ดีออกมา ก็จะได้รับรางวัล และหากเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมออกมา ก็จะถูกลงโทษ พัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้ จะแบ่งออกเป็น 2 ขั้นย่อยด้วยกัน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การลงโทษและการเชื่อฟัง (Punishment and Obedience Orientation) พบว่าในขั้นนี้เด็กจะแสดงถึงพฤติกรรมที่ติงามและจะไม่แสดงถึงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมออกมาเนื่องจากกลัวว่าจะถูกลงโทษจากผู้มีอำนาจเหนือกว่าตน ได้แก่พ่อแม่ ครู ดังนั้นเด็กจึงเชื่อฟังและพยายามปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เด็กจะใช้ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเป็นเครื่องชี้ว่า พฤติกรรมของตนนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือผิด นั่นคือ หากได้กระทำแล้วถูกลงโทษเด็กก็จะหลีกเลี่ยงและไม่กระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก และพฤติกรรมใดก็ตามหากได้กระทำแล้วและได้รับรางวัลหรือคำชมเชย เด็กก็จะทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกเพื่อหวังรางวัลจากผู้ใหญ่

ขั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ตน (Instrumental Relativist Orientation) พบว่าในขั้นนี้เด็กจะแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ติงาม ถูกต้องเหมาะสม เนื่องจากต้องการได้รับรางวัลและคำชมเชยจากผู้มีอำนาจเหนือตน ได้แก่ พ่อแม่ ครูซึ่งเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติ ปฏิบัติ ดังนั้นเด็กจะทำตามกติกา ข้อบังคับต่างๆ เพื่อประโยชน์หรือความพอใจของตนเองเพื่อหวังได้รางวัล โดยเด็กจะไม่คำนึงถึงความยุติธรรม ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ผู้อื่น โดยเด็กจะแสดงพฤติกรรมต่อผู้อื่นเพื่อสนองความต้องการของตนเอง และมักจะเป็นการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น เช่น เมื่อฉันทำงานบ้านเสร็จเรียบร้อยแล้ว ฉันจะได้เงินจากพ่อแม่เป็นรางวัลตอบแทน

ระดับที่ 2 Convention Level (ระดับจริยธรรมตามเกณฑ์สังคม) พัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้ เด็กจะมีอายุระหว่าง 9-18 ปี โดยผู้ที่อยู่ในช่วงวัยนี้จะถือว่าการประพฤติตนตามความคาดหวังของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่ตนได้เป็นสมาชิกรวมถึงระดับชาตินั้นเป็นสิ่งที่สมควรกระทำ ในขณะที่เดียวกันหากได้มีการกระทำพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมก็จะกลัวว่าตนจะไม่ใช่ที่ยอมรับกับผู้อื่น โดยที่ผู้แสดงพฤติกรรมนั้นจะไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมากับตนเองแต่จะคำนึงถึงการได้รับการยอมรับจากกลุ่มที่ตนสังกัดเป็นสำคัญ ดังนั้นทุกคนจึงต้องมีหน้าที่ในการรักษามาตรฐานทางจริยธรรมอย่างเคร่งครัด พัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ขั้นย่อยด้วยกัน ได้แก่

ขั้นที่ 3 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคมสำหรับ “เด็กดี” (Interpersonal Concordance of “Good boy Nice girl “ Orientation) พบว่าในขั้นนี้บุคคลจะแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ดีงามและถูกต้องเหมาะสมตามความคาดหวังและการได้รับการยอมรับในสังคมเพื่อได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดีตามความหวังของพ่อแม่ ครู และเพื่อนในวัยเดียวกัน

ขั้นที่ 4 กฎและระเบียบ (“Low-and-order” Orientation) พบว่าในขั้นนี้บุคคลจะมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมโดยไม่ประพฤติดีกฎเกณฑ์ของสังคมแต่อย่างใด โดยเน้นการทำหน้าที่อย่างเคร่งครัดและประพฤติดนไม่ผิดกฎหมายตลอดจนจะรักษาระเบียบแผนของสังคมเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นระเบียบของสังคมไว้

ระดับที่ 3 Post-Conventional Level (ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจาร์ณญาณหรือเหนือเกณฑ์สังคม) พัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้จะเป็นหลักจริยธรรมของผู้ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป โดยที่ผู้กระทำหรือแสดงพฤติกรรมได้พยายามตีความหมายของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยการใช้วิจาร์ณญาณของตนเองก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักของการประพฤติปฏิบัติตาม ดังนั้นการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องหรือผิดพลาดความเหมาะสมและเป็นที่ควรกระทำหรือไม่เหมาะสม ไม่ควรกระทำ จะมาจากวิจาร์ณญาณของตนเอง ปราศจากอิทธิพลของผู้มีอำนาจเหนือตนหรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่หรือเหนือกฎเกณฑ์ กฎหมายที่ตนได้ยึดถืออย่างเคร่งครัด แต่ความถูกต้องเหมาะสมของการกระทำนั้นควรจะต้องอยู่บนหลักแห่งความยุติธรรมและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกของสังคมที่ตนได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกอยู่ พัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ขั้นย่อยด้วยกัน ได้แก่

ขั้นที่ 5 สัญญาสังคมหรือหลักการทำตามความมั่นสัญญา (Social Contract Orientation) พบว่าในขั้นนี้บุคคลจะเน้นถึงความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่คนส่วนมากในสังคมยอมรับกันว่าสิ่งนั้นเป็นเรื่องที่ถูกต้องสมควรที่จะปฏิบัติตาม โดยจะพิจารณาถึงประโยชน์หรือสิทธิของบุคคลก่อนจะใช้เป็นมาตรฐานของจริยธรรม บุคคลได้ใช้ความคิดและเหตุผลมาเปรียบเทียบกับสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด การที่บุคคลจะพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นเรื่องถูกต้องหรือสิ่งใดเป็นเรื่องที่ผิดนั้นก็ขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็น

ของแต่ละบุคคล แม้ว่าจะเห็นสอดคล้องตามสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างบุคคลก็ตามแต่หากมีการเปิดโอกาสให้มีการแก้ไขได้โดยจะคำนึงถึงประโยชน์และสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้นเป็นสำคัญ

ขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล (Universal Ethical Principle Orientation) พบว่าในขั้นนี้จะเป็นการยึดตามหลักการมาตรฐานจริยธรรมสากลซึ่งเป็นหลักการที่เป็นไปเพื่อมนุษยธรรมและเพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน ในขั้นนี้สิ่งที่ถูกหรือผิดนั้นจะเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับมโนธรรมของแต่ละบุคคลที่ได้ยึดถือไว้

จากแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg ที่ได้กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับช่วงวัยและการใช้ความคิดของบุคคลในการพิจารณาตัดสินใจว่าถูกต้องเหมาะสมอันจะนำไปสู่การยึดถือปฏิบัติตามสถานการณ์และการที่บุคคลได้เป็นสมาชิกของสังคมหรือกลุ่มต่างๆเพื่อเป็นการได้รับประโยชน์แห่งตนในการประพฤติปฏิบัติ เช่น การได้รับรางวัล หรือการหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ การได้รับการยอมรับจากสมาชิกในกลุ่มของตน หรือการยึดถือตามมโนธรรมที่ตนได้ยึดถือ

4. ข้อควรคำนึงถึงเกี่ยวกับการปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

จากหลักการ แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมทั้งของ Piaget และ Kohlberg ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถนำมาประยุกต์เป็นแนวคิดสำคัญในการปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่เยาวชนเพื่อให้เกิดการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามและมีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและคาดหวังของสังคม ดังนั้นจึงขอกล่าวถึงแนวทางในการปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่เยาวชน ดังต่อไปนี้

4.1 การปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสำหรับเด็กที่อายุระหว่าง 5-8 ปี ควรเน้นที่การสร้างกฎระเบียบที่สามารถควบคุมการประพฤติปฏิบัติของเด็กในเรื่องต่างๆอย่างถูกต้องเหมาะสม โดยครูและผู้ปกครองจำเป็นจะต้องรู้จักวางกฎเกณฑ์ กติกาสำหรับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวเด็กจนพัฒนาเป็นนิสัยประจำตัว(habit) ได้ในที่สุด กฎเกณฑ์และกติกาที่ได้กำหนดขึ้นต้องบอกให้เด็กได้รับรู้และเข้าใจ พร้อมทั้งจะต้องมีการเสริมแรงทางบวกด้วยการให้รางวัล เช่น การให้ขนม ของเล่น ตลอดจนคำชมต่างๆเมื่อเด็กได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกานั้น ในขณะที่เดียวกันหากเด็กไม่ทำตามกฎเกณฑ์กติกาที่ได้กำหนดไว้ก็จะต้องมีการได้รับการลงโทษ แต่ก็จะต้องมีการชี้แจงสั่งสอนควบคู่กันไปเพื่อให้เด็กเกิดการหลาบจำและได้เรียนรู้ถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมว่าควรจะต้องทำอย่างไร

4.2 การปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสำหรับเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไป ครูและผู้ปกครองจะมีการพูดคุยเพื่อสร้างข้อตกลง หรือกฎเกณฑ์ กติการ่วมกัน โดยที่เยาวชนจะมีส่วนสำคัญในการร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ กติกาดังกล่าว แต่ครูและผู้ปกครองก็ต้องเน้นย้ำว่า เมื่อได้มีการสร้างกฎเกณฑ์ กติกาเหล่านี้ขึ้นมาแล้วก็ต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถจะมีการปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ กติกาเหล่านั้นได้ตลอดเวลาหากมองเห็นว่า กฎเกณฑ์ กติกาที่มีอยู่เดิมนั้นอาจจะสร้างความอึดอัดหรือมีข้อจำกัดค่อนข้างมากในการประพฤติ ปฏิบัติตาม เช่น เด็กอาจจะกำหนดเวลาเข้านอนเวลา 21:30 น.ของวันที่ต้องไปโรงเรียน แต่เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งเด็กอาจจะมีการบ้านหรืองานต่างๆที่จะต้องทำเพิ่มมากขึ้นและต้องการเวลาสำหรับการผ่อนคลายด้วยจึงจึงปรับเวลาเข้านอนออกไปจากเดิมเป็นเวลา 22:30 น. ก็สามารถทำได้และ

ผู้ปกครองก็ควรจะเข้าใจและปรับเปลี่ยนตามข้อเสนอที่เด็กต้องการ และผู้ปกครองก็ต้องคอยกำกับดูแลเพื่อควบคุมการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกาที่กำหนดขึ้นนี้โดยเคร่งครัด และต้องพูดคุยกันด้วยเหตุผลหากพบว่าเด็กละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกาที่ได้กำหนดขึ้นดังกล่าว

4.3 การปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสำหรับเยาวชนที่ย่างเข้าสู่วัยรุ่น (11-12 ปีขึ้นไป) ครูผู้สอนจะต้องใช้อิทธิพลของกลุ่มที่เด็กได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก ได้แก่ กลุ่มเพื่อนในห้องเรียน กลุ่มสมาชิกของชมรม ชุมนุมที่เด็กเป็นสมาชิก ตลอดจนกฎหมาย ระเบียบแบบแผนที่ดีซึ่งแนวทางปฏิบัติของผู้คนในสังคม การให้เด็กในวัยนี้ได้มีส่วนร่วมในการสร้างกฎเกณฑ์ กติกาในการดำเนินกิจกรรมในสังคมร่วมกันเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันโดยจะเน้นที่การได้รับการยอมรับจากกลุ่มสมาชิกที่เด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆและยังเป็นการประพจน์ ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนที่ดีของสังคมอย่างเคร่งครัดเพื่อการได้รับการยอมรับยกย่องว่าเป็นคนดีของสังคม เป็นคนที่มีคุณประพจน์ ปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้องเหมาะสม มีส่วนช่วยจรรโลงสังคมให้น่าอยู่และมีความสุขสงบด้วยดีอันเป็นการสร้างความภาคภูมิใจและส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self – esteem) ของเด็กอีกด้วย

4.4 การปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสำหรับเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปซึ่งจะเป็นเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา ครูและผู้ปกครองจะต้องเน้นที่การปลูกฝังความคิดที่ผ่านการกลั่นกรองโดยการใช้วิจารณ์อย่างรอบด้าน การปลูกฝังหรือการให้เรียนรู้การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) จึงเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งที่เยาวชนที่จะใช้ในการพิจารณากลั่นกรองถึงความถูกต้องดีงามเหมาะสมของการกระทำต่างๆของตนได้ด้วยตนเองว่า สิ่งนี้สมควรกระทำหรือไม่ ถ้าควรกระทำหรือควรปฏิบัติตามเป็นเพราะเหตุผลใด และหากสิ่งนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ควรกระทำหรือไม่ควรปฏิบัติตามเป็นเพราะสาเหตุใด อะไรที่เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมดีงาม เป็นไปตามหลักการแห่งมนุษยธรรม สิทธิเสรีภาพที่ดีงามเหมาะสมและก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคมทั้งนี้เพื่อเป็นการผดุงไว้ในความเสมอภาค ความยุติธรรม ความถูกต้องอันดีงามในสังคมต่อไป

4.5 การปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสถานศึกษานับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ครูผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจถึงแนวทาง ตลอดจนหาวิธีการในการสรรหากิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องเป็นไปตามหลักการแนวคิดทฤษฎีของพัฒนาการทางจริยธรรมที่นักจิตวิทยาได้ศึกษาไว้แล้วเพื่อจะได้ดำเนินการให้เกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ถูกต้องดีงามเหมาะสมเป็นที่ต้องการและยอมรับของผู้คนในสังคมส่วนรวม การเน้นย้ำถึงผลการประพจน์ปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามนั้นจะก่อให้เกิดความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยต่อสังคมส่วนรวมอย่างไรบ้าง และหากไม่ประพจน์ปฏิบัติตามข้อกำหนด กฎเกณฑ์ หรือระเบียบแบบแผนที่ดีงามในสังคมแล้วจะก่อให้เกิดผลเสียหายตามมาอย่างไร โดยในวัยเด็กที่มีอายุ 5-8 ปีก็ต้องการให้รางวัลและการลงโทษเป็นแนวทางสำคัญ ในขณะที่เด็กที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นก็ต้องใช้อิทธิพลของกลุ่ม การพูดคุย การตกลงเพื่อสร้างกฎเกณฑ์ กติการ่วมกันเพื่อเป็นแนวทางในการประพจน์ ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ส่วนเยาวชนที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปก็ต้องเน้นการใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณด้วยการใช้ปัญญาใคร่ครวญถึงหลักการของเหตุและผล การพิจารณาถึงความถูกต้องตามหลักมนุษยธรรม หลักแห่งความยุติธรรมมาเป็นแนวทางในการ

ตัดสินใจเลือกประพจน์ ปฏิบัติตนในสถานการณ์ต่างๆได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อความสงบสุข เป็นระเบียบเรียบร้อยที่ดีต่อสังคมส่วนรวม

4.6 ครูผู้สอนควรนำสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมอันเป็นประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเกี่ยวกับการประพจน์ ปฏิบัติตนของผู้คนในสังคมมาสนทนาเพื่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยน เรียนรู้กันในชั้นเรียนว่า พฤติกรรมเหล่านั้นเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และควรชี้ให้เห็นว่าหากเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว การกระทำเหล่านั้นก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้ที่มีพฤติกรรมนั้นๆอย่างไรบ้าง ในขณะที่เดียวกันผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวนั้นได้รับผลกระทบจากความเสียหายในการกระทำเหล่านั้นอย่างไรบ้าง เช่น พฤติกรรมของคนประเภท “หัวร่อน” ที่ชอบขับรถผิดกฎจราจรบนท้องถนนและยังแสดงพฤติกรรมที่มักจะพบจะเกิดขึ้นอยู่บ่อยๆบนท้องถนน เพื่อเป็นการเน้นย้ำถึงคนที่มีการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่เคารพกฎหมายจะก่อให้เกิดความเสียหายกับตนเองอย่างไร เช่น ต้องได้รับโทษทางกฎหมาย การถูกที่ทำงานที่ตนสังกัดไล่ออกตลอดจนถูกนำมาประจานถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมนั้นบนสื่อต่างๆจนแทบจะไม่มีที่ยืนอยู่ในสังคมอีกต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ถึงโทษของการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้องและไม่ปฏิบัติต่อกฎกติกาของสังคมและไม่ทำตามอย่างเด็ดขาด

4.7 การปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสำหรับผู้เรียนในช่วงวัยต่างๆนั้นจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและสอดแทรกอยู่ในกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติของชีวิตประจำวันที่จะต้องมีการประพจน์ ปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นไปตามกฎเกณฑ์ กติกา ระเบียบแบบแผนของสังคมที่ตนสังกัดอยู่ และต้องมีการสอดรับกันทั้งที่บ้านและสถานศึกษาตลอดจนในสังคมที่กว้างขึ้น ต้องให้เด็กและเยาวชนเกิดการประพจน์ ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามจนกลายเป็นนิสัยประจำตนในที่สุด เช่น การเป็นคนตรงต่อเวลา การยึดถือกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดเพราะมองเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีงามและก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวม หากตนได้มีการประพจน์ ปฏิบัติในสิ่งเหล่านั้นอย่างเคร่งครัด

5. แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้นนับได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นและท้าทายสำหรับครูผู้สอนเด็กและเยาวชนในระดับช่วงวัยต่างๆ เนื่องจากสังคมในปัจจุบันค่อนข้างเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมค่อนข้างมากเนื่องจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่อเทคโนโลยีต่างๆเป็นไปอย่างง่ายและรวดเร็ว เด็กและเยาวชนมีความสามารถในการเสพข้อมูลข่าวสารได้ตลอดเวลาแต่ในขณะเดียวกันก็ขาดวิจาร์ณญาณในการกลั่นกรองถึงความถูกต้องเหมาะสมและการรู้จักกาลเทศะที่สอดคล้องกับแบบแผนวิถีชีวิตในกรอบวัฒนธรรมไทยที่ดีงามเนื่องจากการเปิดรับกระแสวัฒนธรรมต่างชาติอย่างรอบด้าน ดังนั้นการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันจึงค่อนข้างน่าเป็นห่วงและก่อให้เกิดความขัดแย้งกับคนต่างวัยในสังคมที่เกิดความไม่พอใจกับการแสดงออกหรือการกระทำของเด็กและเยาวชน ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังต่อไปนี้

5.1 แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่เด็กที่มีอายุ 5-8 ปี

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่สำคัญ	วิธีการดำเนินการ	การส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม
เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างลักษณะนิสัยพื้นฐานประจำวันที่ดีในการดำเนินชีวิตประจำวันได้แก่ - การตรงต่อเวลา - การปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆ - การทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามกำหนดเวลา - การเล่นเกมหรือการใช้เครื่องมือสื่อสารต่างๆ - การทำงานอดิเรกที่ชอบ เช่น ดูหนัง เล่นกีฬา - การทำกิจวัตรส่วนตัว เช่น อาบน้ำ รับประทานอาหาร	- สร้างเป็นกฎ กติกา หรือระเบียบเพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้เด็กได้ทราบและเข้าใจอย่างชัดเจน - แจ้งให้เด็กได้ทราบถึงกฎกติกาหรือระเบียบที่ได้กำหนดขึ้นด้วยการสื่อสารทั้งทางวาจาและเป็นลายลักษณ์อักษร - พยายามกระตุ้นเตือนทางวาจาเป็นระยะๆ หรือใช้สัญลักษณ์เพื่อช่วยให้เกิดพฤติกรรม เช่น การคิดชื่อหรือรูปสัญลักษณ์ที่วางหรือแขวนอุปกรณ์ของเด็กในที่เก็บอุปกรณ์เครื่องใช้ของตน ได้แก่ ที่แขวนกระบอกน้ำ แปรงสีฟัน เป็นต้น	- ให้รางวัลเมื่อพบว่า เด็กได้มีการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอย่างถูกต้องเหมาะสม เป็นไปตามข้อตกลง ได้แก่ การให้ขนม การให้คำยกย่อง ชมเชย - อาจมีการลงโทษอย่างสร้างสรรค์เพื่อปรับให้เกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ถูกต้องเหมาะสมเป็นไปตามข้อตกลง ได้แก่ การลดเวลาพักหรือเวลาเล่น

5.2 แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่เด็กที่มีอายุ 9-19 ปี

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่สำคัญ	วิธีการดำเนินการ	การส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม
เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ในสังคมส่วนรวมที่เด็กเป็นสมาชิกในสังคม ได้แก่ - การทำงานกลุ่มในการเรียน - การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชั้นเรียน - การเข้าร่วมกิจกรรมของชมรม ชุมชนต่างๆ - การใช้เวลากับสื่อเทคโนโลยีเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ - การมีความรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	- ให้เด็กทุกคนได้มีส่วนร่วมในการสร้างกฎเกณฑ์ กติกา หรือระเบียบต่างๆ เพื่อควบคุมพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมร่วมกันและให้ทุกคนได้เห็นชอบกับข้อตกลงเหล่านั้น - พูดคุยกับเด็กในกรณีที่ไม่สามารถทำได้ตามข้อตกลง เพื่อหาสาเหตุและหาทางปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ กติกา ให้เหมาะสมสอดคล้องในที่สุด - นำตัวอย่างสถานการณ์ปัญหาของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมมาพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อถอดบทเรียนถึงความถูกต้อง เหมาะสมของการกระทำดังกล่าวเพื่อให้เด็กได้ตระหนักถึงผลการกระทำที่เกิดขึ้น	- ใช้การยอมรับจากกลุ่มที่เด็กได้เป็นสมาชิกเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ถูกต้องเหมาะสม - การควบคุมกำกับดูแลให้เด็กได้แสดงออกถึงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งจากครูผู้สอนและจากสมาชิกของกลุ่ม - ดำเนินการอย่างเคร่งครัด จริงจังตามข้อกำหนด กฎเกณฑ์ กติกาที่ได้ตกลงร่วมกัน หากพบว่ามีกรณีละเมิดข้อตกลงเพื่อให้ทุกคนได้ตระหนักถึงกฎเกณฑ์ กติกาที่ได้ช่วยกันสร้างขึ้น

5.3 แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่เยาวชนที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่สำคัญ	วิธีการดำเนินการ	การส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม
เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนการประพฤติ ปฏิบัติของผู้คนในสังคมในสถานการณ์ต่างๆ ที่อยู่ในความสนใจของส่วนรวม ซึ่งเน้นหลักความยุติธรรม หลักมนุษยธรรม และหลักแห่งความเสมอภาคของผู้คนโดยทั่วไปที่บางครั้งอาจจะอยู่นอกกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้	- การฝึกให้เยาวชนได้ใช้วิจารณญาณใคร่ครวญ อภิปรายถกเถียงแลกเปลี่ยน เพื่อตัดสินใจถึงการกระทำที่เกิดขึ้นว่าถูกต้องเหมาะสม สมควรกระทำหรือไม่ หรือสังคมส่วนรวมมีแนวโน้มในการประพฤติ ปฏิบัติต่อเรื่องนี้อย่างไร	- ใช้การให้เหตุผล การพิจารณาใคร่ครวญอย่างรอบด้าน การให้มุมมองถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งต่อส่วนตัวและส่วนรวม

6. บทสรุป

การปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ถูกต้องเหมาะสมและเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมนับเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้ให้เด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากปัจจุบันสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมเต็มไปด้วยปัญหาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในลักษณะต่างๆอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้สังคมส่วนรวมขาดความเป็นระเบียบ เกิดความวุ่นวายจนถึงขั้นไม่มีความสุขในที่สุด ดังนั้นครูผู้สอนซึ่งถือว่าเป็นบุคลากรสำคัญในระบบสังคมที่เป็นผู้ขัดเกลา สั่งสอนและอบรมเด็ก เยาวชนให้มีความประพฤติ ปฏิบัติให้อยู่ในกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนที่ดีงาม ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของสังคมจึงต้องมีบทบาท หน้าที่สำคัญในการปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่สำคัญและจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้เป็นคุณลักษณะนิสัยประจำตนเพื่อการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำกิจกรรมในกลุ่มสังคมเพื่อให้เกิดการยอมรับในที่สุด การปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนจะต้องเข้าใจถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กและเยาวชนอย่างถ่องแท้ชัดเจนเพื่อจะได้ค้นพบแนวทาง วิธีดำเนินการให้เป็นไปอย่างสอดคล้องและจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งนี้เพื่อให้เกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ถูกต้อง ดีงามเหมาะสมสอดคล้องกับแบบแผนวิถีวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน

References

- Department of Academic Affairs, Ministry of Education. (1992). Guidelines for the development of Thai ethics. (in Thai). Bangkok: Religious Publishing House.
- Duangduean Phanthumnawin. (2000). Moral and ethical development guidelines for children age 3-6 years. (in Thai). Bangkok: Teachers Council of Ladpro.
- Kohlberg, L. (1976). Moral Stage and Moralizational. The Cognitive Development Apprach. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Piaget, Jean. (1960). The Moral Judement of the Child. Illinois: The Free Press.
- Pra Dhammapitaka. (1996). A manual for disseminating Buddhism. (In Thai). Bangkok: Religious Affairs Department printing house.
- Pra Phromkunaphorn (Por.Payutto) (2003). The holistic development of Thai children: a textbook project of the Office of the Advisory Council, Department of Health: Ministry of Public Health.
- Thitima Champarat. (1990). The relationship between ethical reasoning and ethical behavior of nursing students in Bangkok. Master Thesis. Graduate School. Mahidol University.
- Weera Bamrungrak. (1996). Thai Ethics Development Guidelines. (In Thai). Bangkok: Religious Printing Press.